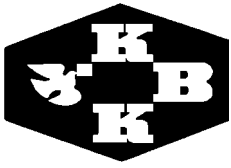

KISGRAFIKA

51. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, V. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Tavasz Noémi linómetszetei, X3/2, Op. 18, 100×85 és Op. 17, 100×85 (1973)

T A R T A L O M

V. Tóth Kornélia: Az ex libriseket, kisgrafikákat alkotó Tavasz Noémi
(születésnapj megemlékezés)

V. Tóth Kornélia: Grafikai mozaikok
(Kőhegyi Gyula kiállításának megnyitó beszéde)

Lenkey István: Grafika és ex libris Debrecenben
(a rézmetsző diákoktól a második világháborúig)

HÍREK – LAPSZEMLE – EGYESÜLETI HÍREK

Melléklet: Tavasz Noémi alkotásjegyzéke

2012/4

AZ EX LIBRISEKET, KISGRAFIKÁKAT ALKOTÓ TAVASZY NOÉMI (SZÜLETÉSNAPI MEGEMLEKEZÉS)

Tavaszy Noémi (Budapest, 1927. november 13.) festő- és grafikusművész, Tavasz Sándor költő, műfordító felesége idén, 2012 novemberében tölti be 85. életévét. Ez alkalomból szeretettel köszöntjük a Kisgrafika Barátok Köre nevében!

A művész munkássága – bár inkább a festészetben alkotott nagyot – sokban kapcsolódik a kisgrafika műfajához. Ex libriseit, alkalmi és szabad grafikáit magyar és külföldi gyűjtők anyagában egyaránt fellelhetjük, de alkotásaival számos közgyűjteményben, folyóiratban, irodalmi műben is találkozhatunk. Első önálló kiállítása 1967-ben volt Budapesten. Azóta szerte az országban és külföldön sok helyen szerepelt, közel 400 egyéni és csoportos kiállításon. Tudatosan, misszióknak tekintve vitte alkotásait vidékre és a határainkon túlra. Rendszeresen kérték fel kiállítások, pályázatok zsűrizésére, előadások tartására. Állandó résztvevője volt hazai és külföldi konferenciáknak, pályázatoknak, világtalálkozóknak, évfordulós ünnepségeknek, diplomáciai eseményeknek, követségi fogadásoknak, irodalmi esteknek. Többször szerepelt a médiában, a rádióban és a televízióban. Munkásságáról számos méltatás jelent meg, hazánkban és külföldön egyaránt. Alkotóművészetéért több hazai és külföldi kitüntetésben részesült. 1994-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét vehette át a Parlamentben. 1997-ben Ferencváros díszpolgárává nevezték ki. 2003-ban elnyerte a Magyar kultúra lovagja címet. De tekintsünk vissza, hogyan is kezdődött ez a művészi pályafutás, miket alkotva jutott el a művész a festészet mellett a kisgrafika világához!

Tavaszy Noémi (eredeti nevén Tóth Jolán) 1947-ben vette át tanítói oklevelét a budapesti Ranolder Intézetben. 1950-ben rajztanári képesítést szerzett. Három év tanítás után szabadfoglalkozású művészeti pályára lépett. Tanára Luzsicza Lajos volt, de tanult Bortnyik Sándor magániskolájában is. 1971-ben tagja lett a Képzőművészeti Alapnak. Tanulmányútjai során számos kelet- és nyugat-európai országban megfordult, ill. több helyre turistaként jutott el. Ösztöndíjas meghívással járt Lengyelországban, Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Svédországban, Németországban.

Kezdetben gobelinfestéssel, lámpaernyő-festéssel foglalkozott, emellett könyvillusztrációkat készített, folyamatosan jelentek meg grafikai munkái napilapokban, folyóiratokban. Alkotásai technikájukat tekintve főként linómetszetek vagy olajpasztellek, emellett találhatók színes filctollrajzok, üvegkarcok és monotípiák. Munkáit kitűnő képépítő készség, formakultúra, aprólékos kidolgozottság jellemzi. Sokrétű festészeti és grafikai munkássága tematikailag a népi hagyományok és motívumok összegyűjtésére és szintetizálására épül, célja a nemzeti örökség és hagyomány, kulturális értékeink megőrkítése. Magyar és nemzetközi viszonylatban is előszeretettel ábrázolja az általa látott jellegzetes tájakat (vize-

ket, fákat, tanyákat stb.) és embereket, a történelmi, irodalmi, egyházi, zenei vonatkozású emlékeket, értékeket. Több téma egész sorozatok megalkotására ihletette, pl. Ady-, Kodály-, Bartók-, Bárdos-, Katona-, Petőfi-, Biblia-sorozat (Biblia pauperum), Bánk bán, református templomok stb.

Ex libriseit, alkalmi grafikáit részben pályázatokra, részben személyes ajándékképpen készítette, főként ismeretségi körébe tartozó emberek számára. Így az ex libris tulajdonosok köre tág keretek között mozog, mind foglalkozását, mind lakhelyét tekintve. A művész édesapjának, a Somogyból származó Tóth Mihálynak portrégrafikával állít emléket (op. 54), mindamelllett a névre szóló ex librisek többsége foglalkozásra utaló. Számban kiemelkednek az orvosi vonatkozású ex librisek, köztük Dr. Bánóczy Jolán fogorvos, szájsebész (op. 48), Bitó Katalin és Szórády István szegedi gyermekorvosok ex librisei (op. 210, 142).

A költők, írók közül kisgrafikát készített Gereblyés László (1904–1968) költő, műfordító (op. 67), Jávari Béla (1931–2008), a Somogy c. lap főszerkesztője (op. 156), Lökös Zoltán (1925–1999) publicista, az Esti Hírlap főszerkesztője, a Magyar Hírlap egyik megalapítója (op. 153), Tóth Endre (1914–2011) költő, író, szerkesztő részére (op. 165). A történelmi vonatkozású grafikák közül kiemelkedik Esze Tamás (1903–1993) történész, irodalomtörténész a kuruc Esze Tamást parasztjaival ábrázoló ex librise (op. 202). Losonci Miklós (1929–2010) művészettörténész, művészeti író számára a XVII. Nemzetközi Ex libris Kongresszusra szóló ex libris (op. 141) és egy újévi köszöntő lap (op. 186) készült.

Molnár Máttyás (1923–1982) pedagógus, népművelő, az 1964-ben létrehozott vajai Vay Ádám Múzeum alapító igazgatója ex librise a túristavándi vízimalmot ábrázolja. Polinszky

Károly (1922–1998) vegyészmérnök, akadémikus, a Veszprémi Vegyipari Egyetem (ma Pannon Egyetem) tanára ex librisén az egyetem épülete és könyv látható (op. 162, 163). Volly István (1907–1992) tanár, (nép)zenekutató, folklorista részére ex musicis lap készült (op. 140). Soltra Elemér (1922–) tanár, érem- és festőművész sok szállal kötődik Pécshez, melyre az ex librisén szereplő pécsi dzsámi és a székesegyház részlete utal (op. 117).

A foglalkozásra utaló ex librisek sorában megemlíthető még a Ferencvárosi Művelődési Ház vezetője, Xantus Zoltán (op. 43) ex librise, ill. Nádrai Éva balett-táncos könyvjegye (op. 91). Berger Rudolf budapesti autószerelő kisgrafikáján úton haladó gépkocsi látható (op. 12).

Nevesebb ex libris gyűjtők számára készült, nem szorosan a foglal-

kozásra utaló ex librisek tulajdonosai közül kiemelkednek a gyergyószentmiklósi Elekes Vencel (1917–1981), a pécsi Kovács József (1915–1996) és Szentesi Flórián (1910–), a KBK titkáráként fontos szerepet betöltő Réthy István (1909–1988).

A magyarokon túl külföldiek (külföldön élők) részére is készültek ex librisek, köztük Miguel Ángel Asturias (1899–1974) Nobel-díjas guatemalai regényíró, költő, diplomata (op. 75), Džemal Čelić (1922–1991) építész-mérnök, a szarajevói

*Tavaszy Noémi linómetszete,
X3/2, op. 109 (1976), 120x96*

műemlékbizottság elnöke (op. 5), Géza Tikvicki (1917–1999), egykori jugoszláv nagykövet, politikus és felesége, Gálja Tikvicki (op. 2, 3), Hakija Kulenović (1905–1987) sarajevói festő, professzor (op. 4), Elisabeth Szél (Haraszi Erzsébet, 1926–) Spanyolországban élő, magyar származású író, filmrendező (op. 68), Pepita Pallé (1911–1998), Barcelonában élő ex libris gyűjtő (op. 44), Juozas Maceika (1904–1991), a Litván Művészeti Múzeum tudományos munkatársa számára (op. 218). Simonas Daukantas (1793–1864), Litvánia első történetírója nevére (op. 219) ál ex libris készült.

Tavasz Noémi grafikája,
P1, op. 4 (1972), 78×61

Az ex librisek, kisgrafikák bemutatását a sorozatokkal zárom, melyek közül kiemelkednek az Indián sorozat (I–IX., op. 31–39), a Počitelj képeslapok (I–VII., op. 7, 57–62), a bogumil sírkövek (I–XI., op. 80–90), a szlovák temető (I–II., op. 98–99). Külföldi pályázatokra készültek a Kamnik (op. 189–192), a Jesolo Lido (op. 193–195), a Bormio (op. 213, 214) és a Vilnius-sorozat (op. 215–219) darbjai.

Az ex libris műfaja iránt érdeklődők Tavasz Noémi munkásságában, alkotásainak változatos szín- és képi világában számos, szívükhöz közel álló alkotást találhatnak, a személyesebb, a megrendelő nevére szóló ex librisek mellett kultúrtörténetünk nevesebb alakjairól (Ady Endre, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kossuth Lajos stb.) megemlékező alkalmi, in memoriam és hommage lapokat is, nemegyszer nemzetközi kontextusban.

V. Tóth Kornélia

Tavasz Noémi teljes kisgrafikai alkotásjegyzékét jelen szám mellékleteként adjuk közre (összeállította Vasné Tóth Kornélia, 2012).

Tavasz Noémi grafikája,
P1, op. 44 (1973), 80×57

VASNÉ TÓTH KORNÉLIA KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓ SZÖVEGE

(Kőhegyi Gyula: Grafikai mozaikok c. kiállítása,
2012. szeptember 14, Fővárosi Szabó Ervin
Könyvtár Békásmegyeri Könyvtára)

Tisztelt Közönség! Kedves Grafikabarátok!

Sok szeretettel köszöntök mindenkit Kőhegyi Gyula (1933–) *Grafikai mozaikok* c. kiállításán. A művészhez azon túl, hogy alkotómunkásságának csodálója vagyok, személyes ismeretség is köt, mindketten tagjai vagyunk a Kisgrafika Barátok Körének, és több csoportos kiállításon is beszélhettem már munkásságáról. Múlt évben tőle rendeltem egy történelmi témájú, II. Rákóczi Ferencet ábrázoló ex librist. Mindezekért nagy örömmel fogadtam a kiállítás megnyitására szóló felkérést.

A tárlat – ahogy címében is jelzi – a grafikus pályaképebe nyújt betekintést, kis mozaikok, az életmű sok-sok szelete bemutatásával. A részek, amellet hogy önmagukban is kifejezőek, együtt, egy egészet alkotva nyerik el végső értelmüket, Kőhegyi Gyula a grafikus, az ember élet- és művészetfelfogásának tükrözői.

A pezsztentlőrinci születésű Kőhegyi Gyula életrajza mindannyiunk számára ismert. Tudjuk, hogy a Magyar Képzőművészeti Főiskola képgrafika szakán végzett, és büszkén emlékezik mestereire, Kmetty Jánosra, Hincz Gyulára, Ék Sándorra, Barsay Jenőre. Alkotóművészként számos egyesület fogadta soraiba: a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Rézkarcoló Művészek Egyesülete, a Kisgrafika Barátok Köre, az Art9. A Kőbányai Képző- és Iparművészek Egyesületének alapító tagja.

Világlátása kiszélesedését, szakmai előrelépését nagyban segítette egy franciaországi ösztöndíj elnyerése, ill. számos külföldi – dán, német, lengyel stb. – pályázaton való részvétel. Több alkalommal részesült grafikai díjban, például 1971-ben elnyerte az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálé II. díját. 2002-ben a Magyar Grafikáért Alapítvány díját, majd az Art9 művészeti díjat kapta. 30 egyéni kiállítása közül több külföldön került megrendezésre.

A jelen kiállításon Kőhegyi Gyula egyéni, kiforrott ízlésvilágát tükröző grafikai munkáit csodálhatjuk. A tárlaton többségében szerepeltetett kisgrafika világa az 1960-as évek elejétől foglalkoztatja. A Kisgrafika Barátok Köre tagjaként grafikus-társakra és gyűjtőkre is talált, akik ebbéli munkásságához nagy ösztönzést adnak. Mára már több mint 200 ex librist és alkalmi grafikát alkotott.

A sokszorosított grafika technikái közül eleinte főleg mélynyomásban alkot, azaz rézkarcolat, rézmetszeteket készít. Bevallása szerint ez ad a legtöbb variációs lehetőséget a számára. A későbbiekben szívesen foglalkozik fametszéssel is.

Témavilága széleskörű: a vallás, a természet világa mellett a képzőművészet, az irodalom, a történelem nagy alakjai és alkotói között is otthonosan mozog. A tárlaton látható nagyobb méretű grafikai és a kisgrafikai sorozataiból közölt válogatások is ezeket a témaköröket érintik. A figurális kompozíciók mellett ugyanakkor – bár kisebb számban – találhatunk absztrakt, nehezebben értelmezhető alkotásokat is. Külön figyelmet érdemel az ún. origami sorozat. A hajtogatott papírfigurák mű-

vészi kisgrafikákon, rézkarcokon való megjelenítése hazánkban egyedülálló ötletnek számít.

Ha vezérfonalat szeretnénk találni a kiállítás, a „grafikai mozaikok” áttekintéséhez, érdemes az élet és a halál polaritásában gondolkodnunk. Kőhegyi Gyula – gyakran szimbolikus – alkotásainak vezérmotívuma ugyanis az élet, annak minden apróbb részletével, örömeivel és bánatával – és a halál, az elmúlás, a maga fájdalmával, visszafordíthatatlanságával. A két terület pedig az emlékezet által kapcsolódik össze. Ennek segítségével átléphetünk más korokba, megőrizhetjük, továbbörökíthetjük a múltat, legyőzhetjük az elmúlást.

Az életet, Kőhegyi Gyula szűkebb környezetét, életterét jeleníti meg a *Csendélet Picasso grafikával* (1972) c. alkotás, mely a művész szobája egy részletét ábrázolja, az asztalon olajlámpással, ill. a falon függő képekkel. Ugyancsak személyes élmény nyomán született a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében fekvő *Csaroda* gótikus templomát bemutató kép, ill. a *Kisvárosi este* jellegzetes szentendrei utcarészlete. Mindkettő egyszerű, jól áttekinthető vonalas kompozíció.

Az élet része a *szüret*, mely a bőséget, a gazdagságot jelképezi. Kőhegyi Gyula ennek megjelenítéséhez a *Biblia pauperum*hoz, a Szegények Bibliájához nyúl vissza, a szőlőmunkásokról szóló példabeszédhez kapcsolódva. A *Vadas kert* c. rézkarcon a művész kifejező vonalkultúrájával mesterien ragadja meg az állatok jellemző mozgását, mozdulatát, a kép szinte megelevenedik a szemünk előtt.

Drámaiságukkal kiemelkednek a halálhoz, az elmúláshoz kapcsolódó lapok. Az élet nem értékelhető, nem érthető meg a halál tudata nélkül. József Attila bölcs szavaival: az ember „az életet a halálra ráadásul kapja, s mint talált tárgyat visszaadja bármikor – ezért őrzi meg”.

A *Keresztút* c. alkotás Jézus kínszenvedését örökíti meg. A rogyadozó testhelyzet, a kezek és a lábak felnagyítása, a szenvedő arc – mind a megjelenítés drámaiságát fokozzák. A lap különleges hatása technikailag abban rejlik, hogy a művész a fadúc körkörös erezeit is beépítette a kompozícióba, s maga a nyomat is kör alakú. Összességében az egész alkotáson átérzik Jézus szenvedése. Ehhez a képhez kapcsolható az Istenanya – Fia elvesztése miatti – fájdalmát megszólaltató, a 13. századi Ómagyar Mária-siralmat szövegében is idéző kisgrafika: „Ó én ézes urodum, / Eggyen igy fiodum! / Sirou anyát teküncsed, / Búábeleül kinyuhhad!”

Ugyancsak bibliai vonatkozást mutat be a paradicsomból való *kiűzetést* megjelenítő kép, mely drámai erővel érzékelteti a visszafordíthatatlan kettészakadást az Ég és a Föld között.

Az *Apokalipszis*, a végítélet eseményeit, a Jelenések Könyve egy jelenetét örökíti meg az Arató Antal nevére szóló ex libris.

És az elmúlás nemcsak minket, embereket érint. A *Varjúgyász* az állatok, a madarak életének végességére irányítja figyelmünket, nagy empátiával.

S mi marad fenn a halál után? Az élők által megőrzött és továbbörökített *emlékezet*. Akire emlékeznek, az nem hal meg igazán... Az emlékezet lehet személyes, vagy közösségi. A személyes emlékezet mindenki sajátja. A közös kulturális emlékezet megőrzése azonban mindannyiunk feladata. S az egyetemes mellett különösen áll ez a nemzeti emlékezetre, mely egyaránt vonatkozik a magyarság attribútumaira, történelmünk-kultúránk jeles alakjaira, eseményeire. Kőhegyi Gyula alkotásaival ezeket örökíti tovább.

A *Bábel tornya* bibliai motívumát, az ember istenülési vágyát, ég felé törését megjelenítő grafikán az egyetemesben sajátosan magyar vonatkozás is található: a rovásírás mint a magyarságtudat kifejezője.

S előrehaladva a történelmi emlékezet fonalán: korai történelmünk egy szeletét hozza elénk a *nagyszentmiklósi aranykincs motívumainak* szerepeltetése ex libriseken, hátrafele nyilazó hun vitézzel, ill. turullal. A *tatárlaki lelet agyagtábláit*, a világ egyik korai írásos kultúrájának emlékét idézi egy rovásírásos ex libris, mely kiállításra került a 2010-es, XXXIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszuson is.

Az *Árpádok öröksége* c. színes linómetszet az ópusztaszteri királysobrok ábrázolásával három Árpád-házi királyunkat mutatja be. Az ún. kalocsai vörösmárvány királyfej is egy Árpád-házi királyunkat ábrázolja. *I. Gézát* a Szent Korona egy zománcképe nyomán mintázta meg a művész. Lovagkirályunkra, *Szent Lászlóra* a király csontjait ereklyetartóként őrző győri hermával, és az ún. Szent László urnával emlékezik egy-egy kisgrafika. *Árpád-házi Szent Erzsébetet* mint a szegények istápolóját ábrázolja a művész. Első királyunk alapította, de Hunyadi Mátyás uralkodása alatt érte el középkori virágzásának tetőpontját a *Budavári Nagyboldogasszony (Mátyás-) templom*, melynek épülete a Budapesten rendezett XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus (1970) alkalmára készített kisgrafikán látható.

II. Rákóczi Ferenc fiatalkori portréja nevemre szóló ex librisen szerepel, mely a Rákóczi-szabadságharc bukásának 300. évfordulójára, 2011-ben készült, az Országos Széchényi Könyvtár a témában rendezett kiállítására (Ex libris Vasné Tóth Kornélia).

Irodalmunk neves alkotói, alakjai közül *Csokonai Vitéz Mihály* és *Szabó Lőrinc* költőink neve virágmotívummal (narcisz, rózsza) összekapcsolódva idéződik fel – a szerelem örök témája irodalmunknak és a képzőművészetnek. A *Garay János* költő emlékére készült ex libris a királylány és a kecskekörmök motívumával *Garay János regéjére* (Balatoni kagylókból – Rege a tihanyi visszhangról VIII.) utal, amelyben leírja a tihanyi visszhang és a kecskeköröm keletkezésének mesészerű történetét, az aranyszőrű kecskéket őrző királyleányról és a Tókirály érte epedő fiáról.

Kőhegyi Gyula 1977-ben egy hónapot töltött a nyírbátori művésztelepen. A közelben, Szatmárcséken is megfordult, mely onnan nevezetes, hogy híres költőnk, *Kölcsey Ferenc* itt alkotta életműve nagy részét, 1823. január 22-én itt vetette papírra a Himnuszt. E település lett végső nyughelye is. Az itteni csónakalakú fejfás temetőt megismerve született meg Kőhegyi Gyula *Szatmárcsekei fejfák* c. linómetszete. A fejfák

Kőhegyi Gyula fametszete,
X2, 105×45

különlegességét, csónakra és emberi profilra egyaránt emlékeztető kiképzését örökíti meg az alkotás.

Balatonfüred egy parti sétánya Rabindranath Tagore (1861–1941) nevét viseli, ugyanis a világhírű bengáli hindu költő itt gyógyította szívbetegségét 1926-ban. Felépülését követően, hálája jeléül hársfát ültetett a parkban. A régi indiai legenda szerint, ha a fa gyökeret ver, ültetője – hogy láthassa annak megújuló hajtásait – sokáig fog élni. A hársfát és a hozzá kapcsolódó emlékverset örökíti meg Kőhegyi Gyula ex libris: „Ha nem vagyok

Kőhegyi Gyula fametszete,
X2 (1999), 73×44

A soprozni káptalanterem gyámköve többé a földön, ó fám – / Susogtasd tavasszal megújuló leveleidet / Az erre vándorlók fölött. / A költő szeretett, míg élt”.

Az írás és a könyvnyomtatás feltalálása közös európai kultúrkincs. A kódexet másoló szerzetes alakja, körülötte a glagolita ábécé betűivel az ószláv írást mutatja be, felidézve bennünk annak megteremtője, Cirill alakját. A könyvnyomtatás feltalálásának 500. évfordulójára készült *A könyvnyomtatás 500 éve* (1973) c. grafika. Ez montázsszerű elrendezésben a könyvnyomtatás kialakulását ábrázolja, a megjelenő többféle betűtípust (tótfalusi antiqua, kapp, garamond, libra stb.) felirataiban is szemléltetve, központi helyen a feltaláló, Gutenberg profiljával. Hazánkban Hess András alapította az első nyomdát, és 1473-ban ő jelentette meg az első, Magyarországon nyomtatott könyvet, a Budai Krónikát (*Chronica Hungarorum*). Ehhez a témához kapcsolódik még a dán *Vagn Clemmensen* nyomdász nevére szóló ex libris, nyomdagéppel.

A világirodalom neves szereplői közül a görög mitológiából megelevenedik *Daphnis és Cloé* története, szerepelnek pánok, kentaurók. *János evangélistát* ábrázolja a Pál Mihály részére szóló ex libris, mely a szobrász saját alkotását idézi. *Szent Antal* remete megkísértését, az imádkozó *Szent Jeromost*, a gyötrődő *Jób* alakját rézmetszeteken csodálhatjuk.

Megelevenednek Dante Alighieri *Isteni színjátékának* szereplői, F. Villon balladáiból *A szép fegyverkovácsné panasza öregségében* c. mű részlete. *II. Gyula*, a reneszánsz Róma művészetpártoló pápája és Michelangelo Mózese, ill. a Szent Péter bazilika tornya látható Gian Carlo Torre orvosprofesszor, neves olasz gyűjtő, szakíró könyvjegyén.

Az ún. lovas sorozaton *Don Quijote*, a búsképű lovag és lova, Rosinante kapja a főszerepet, de a görög mitológia szárnyas lova, a pegazus is szerepel egy ipse fecit lapon.

Edgar A. Poe amerikai költő, novellista misztikus, hátborzongató világát *A holló* c. vers jelenetével idézi fel a művész: „»Nem örök a csoda sem, / Minden elszállt, ez is elszáll – nem örök a csoda sem –« / A madár szólt: »Sohasem«”.

Híres képzőművészekre, nagy mesterekre emlékezik több grafika.

Mesei és düreri kompozíciós elemek sajátos vegyítése, parafrázisa az idén, 2012-ben készült *Dürer kakasa* c. linómetszettel alkotás, mely a humort sem nélkülözi. A *Dürer angyala*

c. mű ugyancsak utalás Albrecht Dürer (1471–1528) egy motívumára, az Apokalipszis-sorozat angyalára, ezzel felidézve a nagy fametszőt és korát. A hatást tovább fokozza, hogy Kőhegyi Gyula a nagy elődtől eltérően rézmetszet és aquatinta eljárást alkalmaz.

A *Tisztelet a Mesternek* cím Rembrandtra (1606–1669), a híres holland festőre utal, aki gyakorlott metszatkészítő is volt, emellett számos rajza és rézkarca is fennmaradt. Fiatalkori Önarcépe, a Dávid királyt ábrázoló festménye, egy szőnyegminta képezik a montázs főbb elemeit. A kép bal felső sarkában található holland kalapos fej arctalan, anonim maradt, ezáltal a művész ezt az alakot a mi fantáziánkra bízta. A kép érdekessége még, hogy háromféle technika összehatásával készült: a rézkarca, a hidegtű és az aquatinta.

Vincent van Gogh (1853–1890) világhírű 19. századi holland festőművész portréiba, alkotásainak realiztikus-naturalista motívumvilágába (Szalmakalapos önarckép, Parasztasszony), az emlékére Nuenen városában nyílt múzeum részleteibe nyújtanak betekintést a *Soós Imre nevére* szóló könyvjegyek, alkalmi grafikák. A Van Gogh sorozat 13 darabjával Kőhegyi Gyula hazánkban a legtöbb Van Gogh vonatkozású ex libris, ill. kisgrafika készítőjének számít. Jelen kiállítás ezekből ötöt mutat be.

Kőhegyi Gyula linómetszete,
X3/2, Op. 127 (1978), 100×55

Kőhegyi Gyula, a 80. életéhez közeledő művész munkabírása, tettereje a mai napig nem lankadt. Egy kivételes egyéniség, aki alkotásaival figyelmünket arra irányítja, ami neki fontos, ami őt foglalkoztatja – és mindezt katartikus erővel teszi. Nem tudunk, nem is akarunk kibújni művei hatása alól... Remélem, elhangzott reflexióimmal segítségül lehettem Önöknek a művek értelmezéséhez.

Ezzel megnyitom a kiállítást. Köszönöm a figyelmet!

Vasné Tóth Kornélia

GRAFIKA ÉS EX LIBRIS DEBRECENBEN A RÉZMETSZŐ DIÁKOKTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚIG

A fametszetről, rézmetszetről való nyomtatás a nyomdászattól függetlenül jött létre, de a nyomdászat elterjedésével vált valóban társadalmilag, történetileg jelentős művészi értékteremtő lehetőséggé. *Martin Schongauer* (1430-1491), *Albrecht Dürer* (1471-1528), *Lucas Cranach* (1472-1553), *Andrea Mantegna* (1431-1506) korán felismerte e technikák jelentőségét és a bennük rejlő lehetőségeket, amint a művészettörténetből tudjuk, nagyon aktívan használták is. Szinte egész sorozatokat alkottak különböző technikákkal. A könyvnyomtatás elterjedésével ezek a technikák sokszorosító műfajjá váltak és fontos szerepet töltek be festmények reprodukálásában, a könyvek illusztrálásában vagy éppen térképek, városképek készítésében.

Az ex libris nyomon követte a könyv fejlődését. A sokszorosított grafikai lapok művészi kivitelezése a 18. századra érte el azt a csúcspontot, melytől már ex libris-művészetről beszélhetünk.

A rézmetszés, a fametszés a könyvnyomtatás korai időszakában kézműiparrá fejlődött. Mesterei legtöbbször nem a maguk rajzait vették fába, rézbe, hanem kész rajzokat készítettek elő sokszorosításra.

A könyvnyomtatás hazai elterjedésével a nyomdával rendelkező városaink legtöbbszörében (Bártfa, Eperjes, Lőcse, Nagyszében, Nagyszombat, hogy csak néhányat említsünk) jelentős réz-és fametsző kultúra alakult ki. Csak néhány jelentős név a 16-18. századi művelők sorából: *Szelepcsényi György* (1595-1685) esztergomi érsek, királyi helytartó, aki ex librist is készített magának, vagy az erdélyi *Páldi Székely János* (1717-1769), vagy *Csáki Antal*, akit a 18. század legjobb magyar rézmetszőjének tart a szakmai tudományos világ. (*Patoky Dénes: A magyar rézmetszés története. Bp. 1951.*)

Érdekes és elgondolkasztató lehet annak a kérdésnek a felvetése, hogy abban a Debrecenben, ahol 1561-től folyamatosan működik a nyomda, miért későn jelent meg a fa- és rézmetszői tevékenység. Fametszés bizonyára a nyomdán belül működött, hogy a nyomtatáshoz szükséges eszközöket pótolni, felújítani tudják, de ez még nem jelentett/jelenthetett művészi munkát. A rézmetszői tevékenység a 18. század második felében kezdődött az is az iskolai keretek között a Kollégiumban, igaz, rövid időn belül kinőtt annak falai közül.

Kérdésünkre a választ úgy adhatjuk meg, hogy a késői megjelenés oka valószínűleg Debrecen protestáns voltában keresendő. Ott a különösen puritán kálvini ág volt erős, melynek a képellenessége meghatározójává vált az egész tiszántúli szellemi és társadalmi világnak. – Gondoljunk csak arra, hogy Debrecenben az első római katolikus templomot, mely a város legjelentősebb barokk kori műemléke, 1719-1746 között építették: ez a Szent Anna templom. A képi ábrázolás még itt is puritánabb lehetett, mint általában a katolikus templomokban, hiszen csak a 20. század harmincas éveiben készült freskókkal nyerte el mai díszesebb állapotát.

A 18. században mégis eljutott a rézmetszés a városba. A hogyan kérdésre a választ a nagyszámú, külföldet járt diák sereg tájékozottságában kereshetjük és adhatjuk meg. Európa nyugati felében megismertek az ottani fejlettebb kultúrával, a szép kiállítású könyvekkel, egyéb nyomtatványokkal. Nagy

számban hoztak magukkal ilyeneket. A Kollégium könyvtára jelentősen gyarapodott a diákok által hozott könyvekkel. Úgy gondolom, nem túlzás azt mondani, hogy ezek a könyvek, nyomtatványok az itthon maradottak ízlését is formálták, igényeket ébresztettek az illusztrált, a díszes kivitelű nyomtatványok iránt. Köztudott az is, hogy már a 16. századtól a hazai protestáns egyházak nem egyszer azzal a szándékkal küldtek diákokat Nyugatra, hogy a magyar nyelvű biblia és más egyházi kiadványok kinyomtatásában vegyenek részt, segítsenek. Közülük egyesek már ott, majd hazatérve a nyomdászat művelésében, fejlesztésében nevet vívtak ki maguknak. A legismertebb közülük Tótfalusi Kis Miklós (1650-1702).

A debreceni rézmetsző diákok könyveket illusztráltak és térképeket készítettek elsősorban, s ezzel segítették a szemléltető oktatói munkát. Néhányukat – a teljesség igénye nélkül – megemlítek: *Georgius Kováts* (Kováts György), aki később a város mérnökeként működött; *Sárvári Pál* később professzora a Kollégiumnak; *Pethe Ferenc*; *Kiss Sámuel* (1781-1819) festő, rajztanár; az európai híró térképmetsző *Karacs Ferenc* (1770-1838) és az *Eröss testvérek*: János és Gábor (1779-1815). Ők a kollégiumi rézmetszés fellendítői. A rézmetsző diákok a 18-19. század fordulóján a felvilágosodás szellemétől áthatva a megújulást, az átalakulást segítették elő az oktatónevelő munkában tevékenységükkel. A sokszorosító grafika-történetünk legelső műhelye a debreceni Kollégiumban volt.

Ismereteink szerint az első ex librist is ebben a korszakban készítették. *Dr. Tóth Béla* a rézmetsző diákok munkásságáról írt nagyszerű és csodálatos korabeli illusztrációkkal – melyeket a Kollégium gyűjteményében meglévő rézlemezekről készített levonatok után ofset technikával sokszorosítottak – megjelent művében ezt írja: „Eröss [Gábor] műve lehetett az a kis (57×75 mm) könyvjegy (ex libris) is, mely gyönyörű betűkkel a Kollégium »Bibliothecaja« könyveire készült. Egykorú nyomtatott mását nem láttam...” S ehhez hozzá tehe-

tem, hogy több mint másfél évtizedes kollégiumi könyvtárosi munkám során nem találtam olyan könyvet, melybe akkor vagy később beragasztották volna. – Az ex librisre 1914-ben *Nagy József* (1879-1962) gazdasági akadémiai tanár, Debrecen művelődéstörténetének kutatója talált rá. Ő a Debreceni Képes Kalendárium 1918-as évfolyamában publikálta először.

Minden valószínűség szerint valamelyik rézmetsző diák munkája lehet az a patika címke, mely később könyvjegyként is funkcionál: „Patika a napnál Debrecenben”. Ezzel Martonfalvi György: Szent história című művében találkozott, mely a Debreceni Egyetemi Könyvtár állományában van. Minden bizonnyal az eredeti lapot körül vágva használta ex librisként Nagy Mihály, a patika tulajdonosa, kinek monogramja is szerepel a lap felső részén. (Részletes ismertetés a *Kisgrafika* 1980/3. számában a 26. oldalon olvasható.)

A fentiekén kívül még két ex librist tulajdonít a szakirodalom a rézmetsző diákoknak: Nagy Gáborét és Segesvári Istvánét.

Nagy Gábor (1770-1861) ügyvéd és műgyűjtő volt. Ex librisének felirata a következő: Ex Bibliotheca Gabrielis Nagy Debreceni Anno ...18...

Az 1811-es debreceni nagy tűz mindenét elpusztította. *Kazinczy Ferenc* ekkor írta hozzá az alábbi sorokat:

...

Az a rettentő tűz, mely Debrecennek
ötnyolcadát vad lángja alá alá borítja,
Földiglen égetett le téged is,
Úgy mondja a hír...
Hogy jó férj, jó atya, a dühösködő
lángokból kikapván hitvesed s leányod
Oly nyugalommal nézted a csapást...
Hogy kézírásaid gazdag gyűjteményét
S rakott könyvtáradot prédára eresztvén,
Egy gondod az volt, papírosaik
Clienseidnek mind tartassanak meg,
S így megmaradtak a rongyok; de ah,
Hazánk viszontagságainak tanúi,
Az a való kincs, melyért életedet
Méltóbban vethetné kockára, hamv lón,
Hamv lón könyvtárad is...
S ily veszteségek, ennyi kár után,
Te nem keseregsz, nem hallatsz panaszt?!

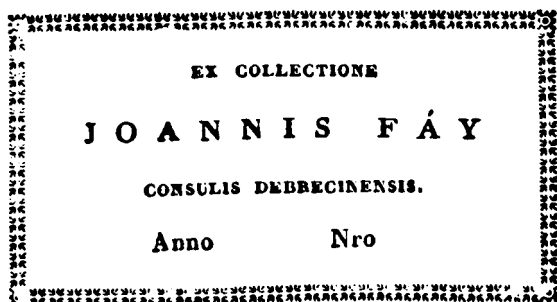
Nagy Gábor újra kezdte a gyűjtést, ezt tanúsítja egyik ex librise, amelyre 1827-es évszámot írt kézzel. A Magyar Könyvszemle 1895. évfolyamában *Varjú Elemér* írta le először és a Gyűjtő 1913. évfolyamában reprodukálták.

Kortárs volt a debreceni orvos és a város történetének egyik első kutatója *Segesvári István*. Könyvjegyének felirata: Ex Bibliotheca Segesvari medicinae doctoris. A Gyűjtő ex libris számában közölték először.

Debrecen város a 18-19. század fordulóján élte életének egyik fénykorát. Ekkor volt hazánk legnagyobb, leggazdagabb és külföldet járt lelkészei, tanárai és egyéb értelmiségei révén, talán legműveltebb városa is. A Kollégium könyvtára mellett magángyűjteményekről is tudunk ebből a korszakból: Fáy János, Kazay Sámuel, Nagy Gábor gyűjteményéről (röla már fentebb szoltunk).

Fáy János (177[?]-1833) hat éven át volt a város szenátora és 11 éven át polgármestere. Nyomdai szedésű ex librisének szövege két változatban ismert:

a) Ex collectione
Joannis Fáy
senatoris Debrecinensis
Anno ... Nro...

b) Ex collectione
Joannis Fáy
consuli Dwebrecinensis
Anno ... Nro...

A tetszetős szövegelosztás mellé keretet is szedett a nyomdász, címlaphoz vagy szöveglezáráshoz használt díszből. – Fáy János Klimó György pécsi püspök hűgának, Klimó Annának a fia. Gyűjtő szenvedélyét valószínűleg ebből a körből hozta. Festményeket, szobrokat, könyveket, érméket, régészeti emlékeket gyűjtött. Gyűjteményének nagyságáról csak feltevéseink vannak, mert a hagyatéki leltárban tételelesen nem sorolták fel a gyűjteményt. *Fitz József* 1955. június 11-én kelt levelében *Zoltán Lajos*nak azt írta, hogy a Sárvár-Újszigeti nyomdában 1539-ben megjelent Sylvester-féle magyar-latin nyelvtan egyik példányában lévő ex libris szerint a Fáy gyűjtemény 1658. darabja volt. Minden bizonnyal ez a szám nemcsak a könyveket foglalja magába, hanem a birtokában lévő valamennyi műtárgyat is.

Péchy Mihály (1755-1819) építész, mérnökkari tábormok. Debrecen két leghíresebb épületének tervezője. Hadi jelvényekkel díszített ex librisét a Kollégiumi könyvtár egyik háromkötetes művében fedeztem fel. Ismereteim szerint eddig publikálatlan. – Feljegyzéseim a többszöri költözködés közben elkallódtak, s ezért nem tudom jelen pillanatban pontosítani sem a művet, sem a könyvtári leltári számot.

Kotsis István fametszetű ex librisét Nagy József közléséből ismerjük. Sajnos személyéről semmi biztosat nem sikerült megtudnunk. Az is elképzelhető, hogy ex librise nem kapcsolja Debrecenhez.

Diószeghi István (†1749) rézmetszetű ex librise minden bizonnyal a Hollandiában megjelent könyvének eladatlan példányainak címlapjából van kivágva. Diószeghi Debrecenben született és a Kollégiumban végezte tanulmányait. Hollandiában volt ösztöndíjas, majd hazatérve csengeri lelkész lett. – Ex librise csak félig-meddig tartozik a debreceni könyvjegyek közé.

A 19. század utolsó harmadában a polgári gyűjtőszendély fordította figyelmét a miniatűr lapok felé, melyből rövid időn belül cseretárgy lett. Európában egymás után alakultak meg az ex libris gyűjtő csoportok. A gyűjtés mellett szinte mindenütt igyekeztek összegyűjteni az elmúlt évszázadok eme emlékeit. Katalógusokban mutatták be egy-egy országnak az ex libriseit. Hazánkban a millennium táján fordult a figyelem az ex libris felé, melynek talán elindítója *Varjú Elemér* cikke volt a Magyar Könyvszemlében. (1895) A 20. század első éveiben már kiállításokon is bemutatták régi és újabb ex libriseiket és elkezdődött valamiféle szervezkedés. Debrecenben a mozgalomnak első „fecskeje” a már fentebb említett *Nagy József* volt, aki 1903-ban került a városba. 1908-ban Toroczkai Oszvalddal (1884-1951) készítette el első két lapját s ettől az évtől számíthatjuk gyűjtői tevékenységét, s elkezdődött a debreceni ex libris gyűjtés alapjainak lerakása. Nagy József nemcsak művészeket indított el az ex libris készítés útján, nemcsak gyűjtötte e miniatűr alkotásokat, hanem kutatta és kereste is a debreceni könyvtárban, majd írásban is terjesztette a grafikai kultúra eme ágának ismertetését. Az első világháború utáni konszolidációban kiállításokon mutatta be gyűjteményének darabjait és a debreceni nyári egyetemen előadással is propagálta az ex librist. Gyűjtői aktivitása, művészeket ösztönző lelkesedése és ereje hozzájárult ahhoz, hogy Debrecen a harmincas évek közepétől az egyik meghatározó ex libris gyűjtő központ lett hazánkban.

A következőkben vegyük sorra a 20. század első felében a Debrecenben élő ex librist készítő művészeket, felsorolásszerűen:

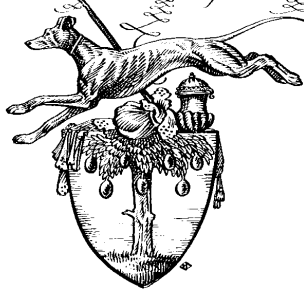
Balczer György (?-?)
 Bánszky Tamás (1892-?)
 Bella László (?-?)
 Berki Irma (?-?)
 Dely István (?-?)
 Dienes János (1884-1962)

Dobi Oláh István – 1926-tól a fém és faipari szakiskolában saját kezűleg épített rézkarcnyomó gépe köré gyűjtötte össze az alkotókat. Műhelyében minden technika kipróbálására lehetőség nyílt a litográfia kivételével. Ezt megelőzően a sokszorosító grafikai tevékenység a Művészházban folyt 1924-től s ezt váltotta fel a *Debreceni Grafikai Műhely* a szakiskolában, ahol az 1944. évi júliusi bombázásokig eleven művészeti élet folyt. A szakiskolát is találat érte, s minden elpusztult, ott halt meg Dobi Oláh is.

Félegyházi László (1907-1986) az Ajtósi Dürer Céh kiállításain tűnt fel metszeteivel, később festészetével lett elismert.

Gáborjáni Szabó Kálmán (1897-1955). 1923-tól foglalkozott fametszéssel. A MEGE 1932-ben jelentette meg 32 eredeti ex librisét és önarcképét. A kiadványhoz Lyka Károly írt bevezetést. A Magyar Exlibris II. évfolyamának 4. számában már 76 az ex libriseinek száma, ebben a MEGE kiadványban található is benne foglaltatnak. Tóth Ervin 1963-ban a Déri Múzeum Baráti körének 4. kiadványaként grafikáiról adott közre egy kötetet.

Tiszladi úri Leányi Saspar könyv

Haranghy Jenő grafikája, P1
 (1927), 52×60

Haranghy Jenő grafikája, P1
 (1926), 58×42

Haranghy Jenő (1894-1951). Nagy József ösztönzésére kezdett ex librist készíteni még debreceni diák korában. A két világháború között a legtermékenyebb hazai ex libris művész volt. Alkotásjegyzékét Schramkóné Haranghy Judit és Palásthy Lajos állította össze. (1994)

Király Jenő (?-?)

Menyhárt József (1901-1976) autodidaktaként sajátította el a grafika minden csínját-bínját. A fametszetben találta meg sajátos hangját. Munkáiból Réthy István 72 ex librist tartalmazó mappát jelentett meg Debrecenben. A Magyar Exlibris I. évfolyam 1. száma és a II. évfolyam 4. száma 24 rézkarc és 73 fa- és linómetszetű ex libriséről ad számot. Teljességre törekvő alkotásjegyzékét Lenkey István állította össze és a hajdúhadházi Könyvtár kisgrafikai füzetének 4. számaként 1986-ban jelent meg.

Nagy Ferenc (1892-?)

Nagy Sándor János (1897-1955)

Petry Béla (1902-1996) ex libriseinek beleérző képességéről, kitűnő kulturális, történelmi és művészeti felkészültségéről vallanak. A népművészet kiapadhatatlan forrásából merítkezik. 1929-ben 100 ex librise jelent meg az Athenaeum kiadásában Budapesten.

Menyhárt József fametszete, X2, 97×73

Selmezi [Skonda] Károly műkedvelő metsző, kinek 50 ex librisét tartalmazó mappája jelent meg.

Senyei Oláh István (1893-1963)

Szoboszlai Mata János (1907-1944) műkedvelő művészből komoly, érett művésszé vált. Jó ízlésű rusztikusság jellemzi,

DEBRECENI KOLLEGIUM * 1538-1938

SOLOG KARÁCSONYT KIVÁN NAGY JÓZSEF

Oláh István fametszete, X2 (1938), 80×105

Petry Béla grafikája, P1 (1933), 40×93

mely vonalvezetését áthatja és ezáltal nyomatékossá és egyénivé válik grafikája. 1935-ben *Húsz fametszetű könyvjegy a magyar Parnasszusról* című mappája jelent meg Debrecenben Tóth Ervin írt róla kismonográfiát a hatvanas évek elején.

Toroczkai Oszvald (1884-1951) kezdetben a szecessziót képviselte Debrecenben.

Vadász Endre (1901-1944) a rézkarcolást magas szinten művelte. A szabadon mozgó vonal művésze volt – írta róla Varga Nándor Lajos. Nyolc évig élt Debrecenben, ahol a zsidó gimnázium tanáraként tevékenykedett. Sz. Kürti Katalin több alkalommal foglalkozott munkásságával. Alkotásjegyzékét a Kisgrafikában 1986/3/19-27., 1987/1/6-14., 1987/2-3/45-50. oldalakon, a Déri Múzeum 1979. évi évkönyvének 319-451. oldalain és a Kossuth Lajos Tudomány Egyetem Könyvtárának 152. számú közleményében (1987) tette közzé.

Várkonyi Károly (1910/13-2001) élettörténetét fia Várkonyi Zsolt írta meg és 2007-ben Debrecenben jelent meg. Alkotásjegyzékének összeállításán jelenleg is dolgozik.

A debreceni grafikai élet a vizsgált időszakban olyan aktív és eleven volt, hogy még a festészetéről ismert és elismert Holló Lászlót (1887-1976), az európai híru szobrászt Medgyessy Ferencet (1881-1958) és a Hortobágy festőjét, Káplár Miklóst is magával ragadta néhány grafikai lap elkészítéséig.

E névsorban majdnem teljességét kapjuk azoknak, akik Debrecen művészeti életében, különösen grafikai vonatkozásban, komoly, meghatározó szerepet töltek be és munkásságukkal öregbítették a város hírnevét és méltó folytatói voltak és európai szintre emelték a rézmetsző diákok által megkezdett munkát.

Nem hagyhatjuk említés nélkül azokat sem, akik mint gyűjtők és mint megrendelők fontos szerepet játszottak ebben a művészi világban. Már többször is említettem Nagy Józsefet. Mellette azonban *berai Soó Rezső* (1903-1980) egyetemi professzor, *Réthy István* (1909-1988), *Reisinger Jenő* (1906-1971), *Nagy Dezső* (1911-1981) és Tóth Ervin neve és gyűjtő tevékenysége is szót érdemel. Berei Soó Rezső közel 60 ezer darabos gyűjteményét, melyből 10 ezer magyar művész alkotása, 1969-ben az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. A duplumokból több tízezer darab a keszthelyi Múzeumot gazdagítja.

Végül szólunk kell az *Ajtósi Dürer Céhről* is. 1935. október 29-én alakult meg a MEGE és a szegedi Grafikabarátok Köre után mintegy harmadik grafikagyűjtő egyesületként. Az alelnök, a névadó *Nagy József*, az elnök *berai Soó Rezső*, művészalelnök *Gáborjáni Szabó Kálmán* lett. A titkári feladatokat *Békés István* kereskedő, író, kritikus látta el, akit később *Réthy István* követett.

A Céh összefogta a Debrecenben élő grafikusokat és műgyűjtőket. Megjelentette hazánkban máig legszínvonalasabbnak és legszebb kivitelüként számon tartott ex libris újságot, a *Magyar Exlibris-t*. A hat számot (1935-1936) megért lap repertóriumát 1980-ban a Debreceni Egyetemi Könyvtár jelentette meg magyar-német bevezetővel szerkesztésében.

A lap megszűnte után sem csökkent a Céh aktivitása. 1938 karácsonyára: Bánszky Tamás, Fery Antal, Gáborjáni Szabó Kálmán, Menyhárt József, Nagy Árpád, Nagy Ferenc, Nagy Sándor János műveiből szép albumot jelentetett meg. Egy-egy album megjelentetésére vállalkozott Lehotay Pál nyomdász, Kanszky Márton, Reisinger Jenő és Réthy István is. – A Céh működéséről az utolsó híradás 1942-ből való. Viszont a Kép-

zőművészek és Műpártolók Egyesülete égisze alatt még 1943 novemberében országos kiállítást szerveztek Debrecenben.

A Céh szervezésében rendszeressé váltak a kiállítások a városban. különösen, miután a Déri Múzeum (1926-1928 között épült) épülete elkészült. Egyéni és csoportos kiállításokon mutatkoztak be a művész tagok és munkásságuk, személyük a város kulturális életének szerves részévé vált.

Debrecen művészeit általában az eredeti grafikai műfajok (rézmetszet, rézkarc, fametszet, linóleummetszet) szeretete és tisztelete jellemezte. Kivétel volt Haranghy Jenő és Petry Béla – akik kliséhez készítettek rajzokat –, de nélkülük elképzelhetetlen lenne a mozgalmas művészeti élet, mely a második világháborúig meghatározta a város kulturális életét. A debreceni grafikusok ebben a korszakban a hazai ex libris-készítés irányítói voltak.

A második világháború az ex libris- és grafikagyűjtést is, mint annyi mindent a polgári értékekből, lezárt, az újjá formálódott társadalmi berendezkedésben új utakat és módokat kellett keresni a gyűjtő élet és mozgalom számára. Ezeknek számbavétele egy másik alkalommal történhet meg

Lenkey István

A fenti szöveg előadásként hangzott el 2011. május 2-án a KBK budapesti összejövetelén.

HÍREK

ÜNNEPI ÖSSZEJÖVETEL

Ünnepi összejövetel volt 2012. szeptember 14-i Kisgrafikai Barátok Köre Szegedi Csoport őszi első programja.

A KBK tagokat és kedves vendégeket Palánkainé Sebők Zsuzsanna a Somogyi-könyvtár igazgatónöje üdvözölte azon alkalomból, hogy két művésznőket a szegedi önkormányzat képviselői köszöntöttek.

Dr. Tóth Rózsa KBK művésznőnk születésnapjára gratulációt, Szeged város önkormányzata oklevelét dr. Solymos László aláírásával kapta művészeti könyvek kíséretében.

Az év képzőművésze és Vinkler László kettős elnevezésű díjat az idén Bakacsi Lajosnak ítélte oda a szakmai grémium.

Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata a Művészetért, Oktatásért Alapítvánnyal közösen 2006-ban hozta létre az Év képzőművésze díjat. A díjat azok a hazai képzőművészek, pedagógusok, művészettörténészek kaphatják meg, akik Vinkler László művészetének megismertetésében, az életművéhez hasonló szabadelvű, modern művek létrehozásában vagy a művészeti nevelőmunka terén kiemelkedő eredményt értek el.

A díjat Kerek Attila protokoll tanácsnok és Pappné Zántó Rita Művészeti főtanácsos adta át.

A díj Lovas Dániel bronz plakettjéből és pénzjutalomból áll.

Bakacsi Lajos számítógépes grafikája, CAD, Op. 192 (2011), 86×86

Nagy Károly képzőművész, tanár, a Szépművészeti Céh elnöke, Vinkler tanítvány és a díj tulajdonosa méltatta Vinkler László tanár urat és Bakacsi Lajos tanítvány-társat.

Vinkler László (Szabadka, 1912 – Szeged, 1980) a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Karlovszky Bertalan és Glatz Oszkár tanítványa volt. Portréművészetével korán sikerei voltak (a szegedi egyetemen professzorok arcképei őrzik keze munkáját), XX. sz.-i avantgard festészeti és grafikai törekvései posztimpresszionizmus, kubizmus, szürrealizmus, absztrakt, expresszionizmus művelője.

1947-ben megbízták a szegedi Tanárképző Főiskolán a Rajz és Művészeti Tanszék alapításával, melyet éveken át vezetett.

Bakacsi Lajos (Szeged 1949-) pedagógus, festő, grafikus. Tábor utcai szabadiskolán Vlasits Károly korrigálta. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán tanárai Fischer Ernő, Pataj Mihály és Vinkler László voltak.

Vedres István Építőipari Szakközépiskolában geometriát, szabadkézi rajzot, festést, grafikát, műalkotások elemzését tanította.

1968 óta kiállító művész, a szegedi képzőművészeti élet jeles egyénisége. Az avantgard művészetbe kapcsolódott be, posztimpresszionista, gesztus festéssel, absztrakt expresszionista irányzat mentén alkot.

Nagy Károly kiemelte Bakacsi Lajos hiteles, megbízható, segítő munkáját, amit a Szépművészeti Céhben végez.

Rác Mária gratulációjában Bakacsi Lajos nemzetközi grafikai tevékenységét, ex libris művészetét emelte ki.

Árpás Károly író költő pohárköszöntőjében az ünnepezt művészt méltatta, mint több könyvének illusztrátorát.

TOLLHEGYEN

Nagy László Lázár „Tollhegyen” karikatúra kiállítása nyílt meg Cegléden a Kossuth Művelődési Központ és Könyvtár Galériájában 2012. szeptember 29-én szombaton.

A tárlatot dr. Koltói Ádám főiskolai docens ajánlotta a szép számú közönségnek.

Bemutatta a külföldi sikerekkel rendelkező művészt, ki Auszriától Hollandián, Németországon, Olaszországon, Kínán, Japánon át Mexikóig nemzetközi elismerésekkel rendelkezik. Kiemelte kedvenc témáját, a többszörösen díjnyertes Don Quijote feldolgozásait. Nagy László Lázár közismerten szerény, de kedves, termékeny alkotó és Cegléd díszpolgára.

Nagy László Lázár grafikája, P1

Városában is több kiállítása volt festményekből, grafikákból, de e műfajból tárlata most látható először.

Már a kiállítás címe is kifejezi a művész szándékát, utal közérdekű témák feldolgozására. Értelmezte a karikatúrát, mely paródia, gúnyrajz, kifigurázás, görbe tükör, melyben megláthatjuk esendőségeinket, életünk furcsaságait. Ezt is oly kedvesen dolgozta fel Nagy László Lázár, hogy nem bánt vele senkit, de elgondolkodtat és megnevetet. Témaválasztása változatos, gazdag a mindennapi valóság forrása: egészségügy, kórházi kezelés, művészetek, szolgáltatások, gyerekzsáj, diák-székely-Jean viccek...

Grafikai ismereteit, realisztikus precizitását, egyediségét művészi gondnal alkalmazza alkotásaiban.

Jó, hogy kicsit megismertük Laci és a humor kapcsolatát. Életszemlélete erőt ad elviselni a hétköznapok gondjait.

Öröm volt találkozni régi barátainkkal, a Nagy családdal és a debreceni Várkonyi házaspárral, látni a városvezetés megbecsülését, ismerőseit, régi iskolatársait, művész kollegáit, köztük Baranyi Ferenc költőt.

Gratulálok a gazdag kiállításhoz, szellemes alkotásokhoz, köszönöm a kiállítás élményét, jó egészséget és alkotó kedvet kívánok Nagy László Lázár grafikus művész barátunknak.

Rác Mária

PINACOTHECA GÖMÖRIENSIS GÖMÖRI ARCKÉPCSARNOK

Ezzel a címmel jelent meg a *Hegyibeszédeselek Baráti Társaságának füzetei* – olvasóink körében már jól ismert – sorozat immár 15. kötete, amely **Repity Aranka** portrérádjait tartalmazza. **Imolay Lenkey István** (a kiadvány írója, szerkesztője és tervezője) a bevezetőben áttekinti a történelmi Gömör vármegye területének, megyeszékhelyeinek változásait, kulturális örökségét. Ez utóbbit elevenítik fel a portrék. Mint írja, azok kerültek a válogatásba, akik gömöri szellemiségét erősítették és „megtartották gömörinek”. (Azt, hogy ez a megtartó erő mennyire érvényesül nála – egyéb

Repity Aranka pasztellceruza grafikája, P1 (2012), 90×80

tevékenységéről most nem szólva –, jelzi a sorozat *Az én Tompa Mihályom* című füzeté is.)

Az „arcképcsarnok” Blaha Lujza, Ferenczy István Gyöngyösi István, Hatvani István, Holló Barnabás, Madarász Viktor, Pákh Albert, Péczeli József, Pósa Lajos, Tompa Mihály, Tompa Mihályné Soldos Emilia és Tóth Ede arcáit tartalmazza egy-egy oldalon, míg a szemben lévön életútjuk, munkásságuk rövid összefoglalását olvashatjuk. Végül a szerkesztő, Repity Aranka képzőművészeti munkásságát mutatja be, amely a 90-es évektől újult meg s kap feltehetően nagyobb és méltó nyilvánosságot e kiadvány (és sikeres ex librisai) révén is. A pitt- és pasztellkréta használatával készült rajzok kapcsán hangsúlyozza azok formai puritánságát, törekény líraiságát, tónusainak gazdagságát s azt, hogy az ábrázolt személy világa, sorsa hogyan jelenik meg a portrékon. A művész ugyanis nehéz feladatra vállalkozott. A korabeli ábrázolásokat nagyon szelíden karakterizálva éri el, hogy a régi kiadású, történelmi arcképcsarnokokra jellemző fennkölt ünnepélyességet elkerülje a portrékon. Egy-egy finom, alig érzékelhető mosolyt csal az ismerős arcúakra, vagy tekintetükbe lop valami kedves élénkséget vagy éppen határozottságot, amely grafikáinak sajátos hangulatát, ízeit teremti meg. E rajzokon az ábrázolt személyek tovább élnek, mintegy újjászületnek, beteljesítve a szerkesztő célját, azt, hogy ily módon is népszerűsítse őket.

Ez a nemes ismeretterjesztő szándék sikeresen lelt otthonra ebben a kis kiadványban, amelyet örömmel ajánlhatunk a kortárs képzőművészet és történelmi hagyományaink iránt egyaránt érdeklődők számára. Mint a sorozat eddigi füzeteit, ezt is a kifogástalan tipográfiai szerkesztés (technikai munkatársak Ádám Miklós és Ujvári Zsolt) és nyomdai kivitelezés jellemezi.

Arató Antal

Szabó László István pasztellkréta rajza, P1 (2012), 90×75

2012. november 7-én a Litea könyvesboltban (Bp. I. ker., Vár, Hess András tér 4.) megemlékeztünk két elhunyt tagunkról: Király Zoltán költő, műfordító, grafika gyűjtőről és Szász Sándorné Gasztonyi Mária pedagógus, gyűjtőről. A két gyászoló házastárs megemlékező szavai mellett Palásthy Lajos tartott felolvasást a két tag érdemeit, személyét méltató cik-

kekből, írásokból. Király Zoltán verseiből, műfordításaiból Vasné Tóth Kornélia tolmácsolásában hallhattuk válogatást. Az est házigazdája Bakó Annamária, a Litea könyvesbolt vezetője volt.

Salamon Árpád linómetszete, X3, Op. 32. (1999), 83×123

KIÁLLÍTÁSOK

Szokatlan a kiállítási gyakorlatban, hogy a beküldési határidő után három évre rendezzenek meg egy kiállítást, de most ez történt Fehéroroszországban. 2009-es katalógust postáztak a minap a résztvevőknek, amelyben 2012 őszén Brestben kiállított grafikákat rendezték kötetbe. Az 1. Nemzetközi Kisgrafikai és Ex libris pályázatot eredetileg környezetvédelmi témában írták ki. Ezen belül is az emberi beavatkozástól szinte érintetlen Białowieża-i erdő védelmében, illetve ehhez a témához köthető, és a hagyományos sokszorosító eljárásokkal készült műveket vártak az alkotóktól. 45 országból 310 alkotótól 997 grafika érkezett, ebből 234 művész 812 alkotását válogatták be a kiállításra. Magyarországról kilencen szerepelnek a válogatásban, név szerint Dudics Mónika, Havasi Tamás, Kőhegyi Gyula, Nagy László Lázár, Szilágyi Imre, Tavasz Noémi, Ürmös Péter, Vikár P. István és nem utolsósorban Damó István, akit a díjazásra javasoltak közé választottak. A szomszéd országokból még további magyar művészek szerepeltek a kiállításon, így többek között Salamon Árpád, Jorga Ferenc és Károly Zöld Gyöngyi. A katalógushoz csatolták a második nemzetközi pályázat kiírását, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

A pályázat témája: Királyok játéka (Cirill betűs változatban a „Cárok játéka”)

Pályázni lehet a hagyományos sokszorosító technikákkal (számítógépes grafika kizárva!) 2010 és 2013 között készült művekkel, 15×15 cm-es maximális dűcméretben, a papírméret nem lehet nagyobb A4-es formátumnál. Legfeljebb 6 különböző művel lehet pályázni, mindegyikről 3 darab számozott nyomatot kell küldeni a szokásos jelölésekkel ellátva. A hátoldalon ceruzával fel kell tüntetni a művész nevét, születési évét, a technikát, a mű keletkezésének évét és méretét. Határidő 2013. május 1. A borítékra a következőt kell felírni: 2nd International Biennale Exhibition – Competition of Small Graphic Forms and Ex-Libris. „Games of Kings”

Cím: „HERMITAGE” Hotel, 7 Chkalova Str., 224005 Brest, Belarus

E-mail: secretary@hermitagehotel.by

Weboldal: www.hermitagehotel.by

Magyar szempontból szintén sikeres volt a hagyományosan immár kilencedik alkalommal a lengyel Gliwice városában megrendezett nemzetközi ex libris pályázat kiállítása. 615 pályázó közül közel a felét, 314 művész alkotását válogatták be a kiállítási anyagba, amelyről katalógus is készült. Magyarországról Damó István, Kőhegyi Gyula, Nagy László Lázár, Pál Csaba, Réti András, Ürmös Péter és Vincze László szerepeltek a munkáikkal.

Ürmös Péter

Kiállítások Budapesten: Szeptemberben az *Ari Kupsus Galériában* (Német u. 2.) König Róbertnek volt kiállítása, Tavasz Noéminek a *Duna Galériában* Kóborlásaim címmel, a *Mission Art Galériában* pedig Varga Nándor Lajos elfeledett festményeit és grafikáit láthatták az érdeklődők szeptemberben és októberben.

Varga Nándor Lajos fametszete, X2, 1939

Novemberben Nagyváradon a Partiumi Keresztény Egyetem előcsarnokában „Zene a kisgrafikákon” címmel nyílt kiállítás Kisteleki Ibolya gyűjteményéből.

KIÁLLÍTÁSOK 2013-BAN BUDAPESTEN

A Fővárosi Szabó Ervin könyvtárban 2013 februárjában „Ez libris KBK” címmel fogunk tudni kiállítást rendezni. Aki részt kíván venni ezen a kiállításon, a grafikákat 2013. január 15-ig juttassa el Kerékgyártó Lászlóhoz: 1085 Budapest, József körút 63. (Kapucsengő 14.) Telefon: 1/337-49-43. Megnyitót február 6-án du. 5 órakor.

A kőbányai Szabó Ervin Könyvtár ARTOTÉKA-jában 2013 júliusában Szent Lászlóval kapcsolatos kiállítás rendezésére lesz lehetőségünk a Szent László Napok alkalmából. A kiállítás címe és pontos időpontja később kerül meghatározásra. Témája az Árpád-házi királyok és események, hangsúlyozottan ami Szent Lászlóval kapcsolatos.

Vermes Júlia, a KBK Bázelen élő tagja, nemcsak kitűnő ízléssel összeválogatott kortárs kisgrafika gyűjteményéről ismert, hanem ábécéskönyveiről, művészkönyveiről, levélbontóiról is. A méltán elismert gyűjtő ezúttal művészeti projektet indított útjára. Gyűjteményének darabjait, az idén 100 esztendő Insels-köteteket tekintette kiindulópontnak, s 10 ország 42 művészt kérte fel, hogy a nyomtatott kiadványokból művészkönyveket készítsenek. 66 egyedi mű született, melyeket Lipcseben, Bázelen és a Klingspor Múzeumban (Offenbach am Main) is kiállítottak. „Inselträume” címmel igényes kiadvány mutatja be az elkészült alkotásokat. Gratulálunk hozzá!

Horváth Hilda

LAPSZEMLE

L'ex-libris francais 2012. január–június, 74. évf. 262-263. sz. BIEL (Nemzetközi Metszet Biennálé, Lorraine), 7 ország 12 művészenek részvételével, 2012. okt. 13. és dec. 16. között – további információk: <http://biennalelorraine.blogspot.fr>

A tipográfiai ex librisek szép példányai Charles Cottier jogászdoktor könyvjegyei, melyek egyúttal karrierje állomásait is jelzik 1786-tól az 1810-es évekig.

Egy címeres ex libris variánsait, annak apró eltéréseit és ennek okait mutatja be egy cikk: minthogy egy lemezre négyszer vésték rá a címet, hogy minél többet tudjanak nyomtatni belőle, a munka során azonban apró különbségek adódtak az egyes darabok között.

A művészek közül részletesebben megismerhetjük a következőket:

A Párizsban élő orosz művészt, Alekszej Bobruszovot (1954), honlapja: www.bobrusov.ru

Germain Delatouche (1898-1966) életét, fametszetes ex libriseit;

Humor és vidámság jellemzi Tomi Ungerer műveit, aki 1931-ben Strassbourgnban született, s ahol jelenleg múzeuma van.

Az ex libris-művészet újjáteremtője a román származású, Franciaországban letelepedett művészpár, Elena Hlodec és Marius Martinescu.

A Krónika rovat bemutatja a kapcsolódó legfrissebb kiadványok és ex libris folyóiratok címlapját, köztük a Kisgrafika 2011/3-4 és 2012/1. számát is.

Végezetül Valentin Le Campion kiállítására hívják fel a figyelmet (www.plessis-robinson.com), és nekrológ olvasható Antoon Vermeylenről: a megemlékezést egy 1998-ban készített, magyar nyelvű üdvözlőlapja zárja.

Exlibriswereld (www.exlibriswereld.nl) 2012., 55. évf. 2. sz. A holland folyóiratban az első írás Zs. Mutavcsijev bolgár művész különös képi világát ismerteti.

Homérosz Odüsszeájának szirénjei elevenednek meg a következő cikk illusztrációin: köztük Stettner Béla Ilyés István részére készített exlibrise (1982).

Mitológiai téma, Héraklész tettei ihlették J. Jordanov bolgár művész exlibrisét.

Megrendelhető Frank Ivo van Damme albuma, 30 Euró + szállítási költség; francis.dilix@telenex.be

Exlibriswereld 2012. 55. évf. 3. sz. A holland exlibris-gyűjtők rendkívül igényes nyomdai kivitelű, ámde csak saját

nyelvükön megjelenő kiadványában az első cikkben Harry Jürgens, Lipcsében élő, Észtországból született művész Homérosz: Odüsszeiája által ihletett ex libriseit ismerhetjük meg.

Folytatódik a sorozat, amely Homérosz Odüsszeia című eposzának szíréneit követi nyomon az ex libris-művészetben, zömmel kortárs művészek alkotásain keresztül.

Gondos tipográfia jellemzi Jan van Krimpen (1892-1958) egyszerű szimbólumokból és főként betűkből komponált ex libriseit.

Exlibris NYT 2012. Nr. 3. A dánok ex libris füzetkájében a digitális ex libris múzeumról esik szó, amely a Frederikshaven Kunstmuseum és magángyűjtők anyagából állt össze. Klaus Witte több ezer ex libris adatait dolgozta fel Excel adatállományba, mely tartalmazza a művész és a tulajdonos nevét, a technikát, a készítés idejét, a motívum megjelölését, a méretet. Elérhető az interneten: www.art-exlibris.net

Nordisk Exlibris Tidsskrift (NET) 2012/3
(www.danskexlibrisselskab.dk) A teljes számot lelkes véleménybeszámolókat töltik ki, képekkel illusztrálva, a Finnországban megrendezett 34. nemzetközi ex libris kongresszusról.

Knižni Značka 3/2012 (www.exlibrisweb.cz/casopis.htm) Két 65 éves művészt köszönt a lap: Jirí Slívát, humoros ex librisek alkotóját, és Ladislav Kuklíkot, aki a női test szépségeit örökíti meg.

A továbbiakban többek között bemutatják még a buddhista Jindrich Faktor poétikus, átszellemült műveit, a közelmúltban elhunyt Ladislav Rusek grafikai életművét.

Hradovec Králové Hídi Galériájában hosszú évek óta állítanak ki szlovák és cseh művészek együtt, kiállításukhoz katalógus készült.

Folyóiratszempléjünkben a Kisgrafika 2012/2. száma szerepel.

Horváth Hilda

A Művészetbarátok Egyesületének lapja, a MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI ezúttal is sok érdekességgel jelentkezik 2012. szeptember-októberi számában. Ami minket érdekel: Ürmös Péter cikke Csiby Mihály kisgrafikai életművéről. A cikk mellett egy kitűnő fotó Csiby Mihályról, és egy ex librise. Az Architektonikus formastruktúrák kiállításának méltatása folyóiratunkból is ismert. Megemlékezik a folyóirat arról, hogy Nőt Béla (pécsi tagunk) 70 éves. Ez alkalomból volt jubileumi kiállítása Pécsen, a Rácz Aladár Közösségi Házban. Az évfordulóhoz mi is gratulálunk! Kőhegyi Gyula „Grafikai mozaikok” című kiállításáról is olvashatunk, melyet a Békásmegyeri Könyvtárban lehetett megtekinteni. A művész „Dührer anyala” című grafikáját is bemutatja a lap. De nem feledkeznek meg Vályi Csaba festményeiből (és grafikáiból) Emlékek címmel rendezett kiállításról sem, mely az Újpesti Galériában rendeztek. Sok más érdekes cikk mellett olvashatjuk Vitéz Ferenc (Debrecen) „Holló László művészetének újraértékelése” c. cikkét is, mely Holló László festményeivel foglalkozik, valamint Zenei József szegedi tagunk cikkét Szeged „kalapácsos krónikása”: Tápai Antal szobrászművészről.

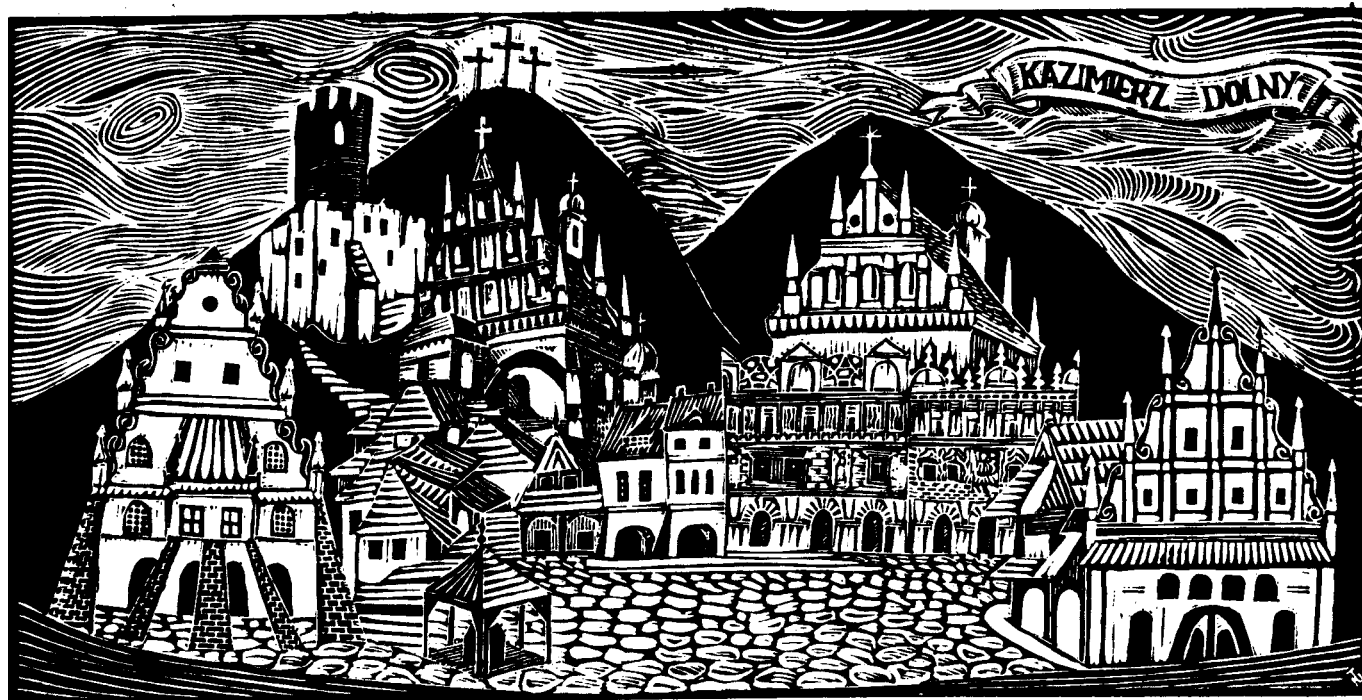

Obvestila 45. (191. szám) A ljubljani kis értesítő összefoglalja az ex libris életről kapcsolatos eseményeket, amelyek közül megemlíti Andruskó Károly bányászati témájú ex libriseinek és miniatúráinak a kiállítását, amelyre Idrijában került sor szeptember végén, október elején.

Exlibris Aboensis 2012/3, No. 79. A folyóirat tudatja, hogy a 2010-2012 évek legjobb ex librisét a japán *Shigaki Tomura* készítette. Képsorozatot közöl a lap az augusztusi XXXIV. FISAE kongresszusról. A kongresszus alkalmából rendezett kiállításon bemutatták Shigaki Tomura díjnyertes ex libriseit is. Cikk foglalkozik a finn nemzeti hőseket ábrázoló ex librisekkel.

Egy cikket a rendkívül szűkszavú angol összefoglaló úgy említ, mint ami a finn-magyar együttműködésről szól az exlib-

Tavaszy Noémi linómetszete, X3, 90×180

ris művészet terén. Ez bizonyos mértékig igaz is lehet, mert a finn szöveg Kolozsvárt és a Barabás Miklós Céhet említi.

Egy cikk a fegyvereket ábrázoló ex libriseknek van szentelve, még parittyás ex libris is szerepel köztük. Szokás szerint a finnek közölnek egy oldalnyi ex librist, és kérik, hogy aki felismeri a szerzőjüket, jelentkezzen.

Nippon Exlibris Association No. 157. (2012. július)

A japán folyóirat egyik cikke *Taro Shimo*ról és a japán ex libris társaságok történetéről szól.

Bár Japánban igen régóta szokás volt pecséttel megjelölni a könyv tulajdonosát, amelybe a tulajdonos neve bevésve, a nyugati stílusú ex librist 1900-ban mutatta be a Japánba *Emil Orlik* (1870-1932) osztrák művész. Eleinte ennek a műfajnak nem volt sikere, az első ex libris társaságot csak 20 évvel később szervezte meg *Shozo Saito*. Ő adta ki az első könyvet is, élénk színekben pompázó fametszetű japán ex librisekből. Shozo Saito 1929-ben meg is írta az ex libris történetét. A könyv (*Zoshohyo no Hanashi*) máig a japán ex libris történetének a klasszikusa. Azután *Shoji Kozuka* szervezte meg a Nippon Zoshohyo Kyokai társaságot 1933-ban, és 1939-ben hat ex libris albumot adott ki. Az első albumot elküldte az európai társaságoknak és kedvező volt a visszhang.

A jelenlegi társaságot, a Nippon Exlibris Associationt, történetileg a harmadikat, *Taro Shimo* (1900-1980) alapította 1957-ben. Van, aki azt állítja, hogy a NEA 1943 óta létezik, mert akkor jelent meg az első exlibris-naptár, az azonban a Shimo által kiadott folyóirat melléklete volt, csak az előfizetők számára. Nem volt tehát a csak 1957-ben megalakult NEA kiadványa.

Taro Shimo italgártó volt, és tokiói szaké-üzletében dolgozott. A szép könyvek kedvelőjeként belevágott a könyvkiadásba is. 1935-től ő adta ki a Shoso magazint. Ez a könyvművészettel foglalkozó havi folyóirat szép jövő elé nézett. Hamarosan azonban kitört a háború, nehézzé vált a mindennapi élet. A hajdan 80 oldalas művészeti folyóirat életben maradt, de 4 oldalon jelent meg, olcsó papíron. Úgy gondoljuk, Shimo az eredeti ex libriseket tartalmazó naptárral kívánta ellensúlyozni a folyóirat sanyarú helyzetét. Shimo körül kiváló művészek társasága tömörült, Onchi, Senpan Maekawa, Takeo Takei. 1944-től aztán a sajtó központi irányítás alá került, felfüggesztették a Shaso megjelenését is. Shimo azután is fáradhatatlanul küldte hűsége előfizetőinek a két oldalas „Japán Könyvbarátok Társasága” címmel a hírlevelet, mellékelve az ex libris naptárakat, miközben azt állította, hogy csak magánlevelezésről volt szó...

Tokióban egyre gyakoribbak voltak a légitámadások, Taro Shimo szülőhelyére, Okayamába költözött. 1945 májusa és 1946. március között nem adott ki naptárat. A NEA exlibris naptára új életre kelt, és a mai napig megjelenik. Shimo 12 éve halt meg, az 1992-es sapporói ex libris kongresszus előtt. Betegsége miatt nem láthatta a Ginzán az első nagyszabású ex libris kiállítást sem, és nem volt már jelen a NEA első kongresszusán 1985-ben. Emlékét a Shimo-díj őrzi.

Ha valaki szeretné megkapni az értesítő mellett az ex libris naptárt is, évi 8.000 yenért kérheti ezt. (exlibris@oregano.ocn.ne.jp)

Boekmerk 2012/39. Öröm kézbe venni ezt a szép kivitelű folyóiratot.

A folyóirat folytatja a holland ex libris művészet bemutatását, melynek jelentős alkotói között ott szerepel *Escher* és *Mondrian* is. Bemutatják *Manix Eveaert* belga grafikust, akinek a kulcsszava a rácsodálkozás a világ dolgaira. Kisgrafikákat készít, eddig még csak egyetlen ex librist csinált: a feleségének. A 80 éves *Frank Ivo van Damme* visszatekint pályájára. *Nicola Carlone* olasz gyűjtő beszélt a folyóiratnak a gyűjtésről, bízik az ex libris jövőjében és bemutatja kedvenc ex libriseit.

Egy lengyel és egy orosz művész került bemutatásra, *Lukasz Cywicki* és *Victor Kobzev*.

Késő ősszel a Sint-Niklaas-i ex libris központban fontos ex libris kiállításra kerül sor, amelyen *Mucha*, *Cocteau*, *Oldenburg*, *Slevogt* és *Beardsley* ex librisei is bemutatásra kerülnek.

Néző•Pont 2012. augusztus. Vitéz Ferenc debreceni folyóirata dicséretes részletességgel szemlézi a KISGRAFIKA 2012/1. számát. Leközli Vasné Tóth Kornéliának Csiby Mihályról szóló írását, számos illusztrációval. Az ex libris témakörében láthatjuk Józsa Judit Párizsból érkezett két ex librisét. Beszámol a Nemzetközi Exlibris Pályázati kiállításról, mely a debreceni Benedek Elek könyvtárban került megrendezésre, ahol 100 alkotó 245 ex librise került bemutatásra.

Néző•Pont 2012. november. Ezúttal is rengeteg kitérő írás olvasható a folyóiratban. Egy cikk az „500 éves lesz a rézkarc” címmel a rézkarc művészet történetéről ad rövid összefoglalást. Egy másik helyen Szász Mara kedves tagunkra emlékezik. „Ki kicsoda, mi micsoda?” címmel Lenkey István észrevételeit elemzi a *Protestáns könyvjegyekkel* kapcsolatban, mely a KISGRAFIKA 2012/2 számában jelent meg. Röviden ismerteti a lapunk 2012/2. számát, részletes beszámolót olvashatunk a debreceni Grafikusművészek Ajtói Dürer Egyesülete (GADE) 2012. évi ünnepi könyvheti exlibriseiről. Végül alaposan ismerteti a Benedek Elek könyvtárban rendezett ex libris kiállítás díjnyertes lapjait.

DR. ZUBONYAI JÁNOSNÉ DR. MAYER JÓZSEF

Sajtós Gyula grafikája, P1, 120×110

EGYESÜLETI HÍREK

A 2012. nov. 24-i intézőbizottsági ülésen az intézőbizottság úgy határozott, hogy a **2000 Ft-os tagdíjat 2013-ra is változatlanul hagyja**. Bár az idén pályázati pénzhez nem jutottunk, és jövőre sem valószínű, anyagi helyzetünk pillanatnyilag olyan, hogy a jövő év első felében a kiadásainkat (KISGRAFIKA megjelentetése) fedezni tudjuk. Mivel azonban még ennek a számnak a mellékleteként Tavaszty Noémi alkotásjegyzékével is kedveskedni szeretnénk tagjainknak, és jövő évre is van tervünk mellékletet megjelentetni, megkérjük tagjainkat, a mai viszonyok között nem megerőltető tagdíjuk mellett, a **lehetőséghez képest felülfizetéssel, adományokkal segítsék** a folyóiratunk megjelentetését. Szíves megértésüket köszönjük!

Az eddigi 30 eurós külföldi tagdíj nem változik.

*

A budapesti csoport 2013 első negyedéves programja:

Január 2. szerda, du. 5 óra: Bemutatjuk, bemutatkozunk Tavaszty Noémi grafikusművész. Helyszín: H13 Budapest, Horánszky u. 13. I. em.

Február 6. szerda, du. 5 óra: Ex libris KBK. A Kisgrafika Barátok Köre kiállítása. Megnyitja: Vasné Tóth Kornélia, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársa. Helyszín: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Bp. VIII., Szabó E. tér 1.

Március 6. szerda, du. 5 óra: Kékesi László grafikusművészre emlékezünk. H13 Bp., Horánszky u. 13. I. em.

SUMMARY

Kornélia Tóth V.: Noémi Tavaszty as an Artist of Ex Libris and Small Graphics on her Birthday

Noémi Tavaszty, painter and graphic artist, has this year turned her 85th year of age. In her manifold pictorial and graphical activities folk traditions and motifs are collected and synthesized. Preserving national cultural heritage is among her main objectives. Her works depict famous figures of the land and cultural history as well as literary, ecclesiastical, musical monuments and values with several international connections.

Kornélia Tóth V.: Opening Speech for Gyula Köhegyi's Exhibition Entitled "Graphic Mosaics"

The show gives an overview of the life-work of the graphic artist. Mosaic-like details as various pieces of the oeuvre are displayed. These graphical works mirror Gyula Köhegyi's accomplished individual taste. Historical, religious, literary, artistic subjects are foregrounded on his etchings, engravings and woodcuts. The polarity of life and death connected by memory is featured as a main thread.

István Lenkey: Graphic Works and Ex-Libris in Debrecen from the Age of the "Copper Engraver Students" to the End of the World War II.

Engraving and woodcutting students had prominent parts in the history of graphic arts in Debrecen. They also created bookplates, and the article tells about both designers and commissioners from the 18th century until the mid-20th century.

News, Press Review, Society Matters

AUSZUG

Kornélia V. Tóth: Noémi Tavaszty, die Schöpferin von Kleingrafiken und Ex Libris Kunstwerke (ein Gedenken zum Geburtstag)

Die Kunstmalerin und Grafikkünstlerin Noémi Tavaszty (1927-) ist in diesem Jahr 85 Jahre alt geworden. Ihre vielfältige malerische und grafische Tätigkeit begründet sich thematisch auf die Zusammensammlung und Synthetisierung von völkischen Traditionen und Motiven, mit dem Ziel der Verewigung der nationalen Erbschaft und Tradition, sowie kulturelle Werte. Sie präsentiert neben den renommierten Gestalten unserer Kulturregionen und Landschaften auch historischen, literarischen, religiösen und musikalischen Gedanken und Werte mit zahlreichen internationalen Beziehungen.

Kornélia V. Tóth: Der Eröffnungstext der Ausstellung „grafische Mosaiken“ von Gyula Köhegyi

Die Kunstausstellung bietet eine Einsichtsmöglichkeit in die Karriere des Grafikers durch Vorführung von kleinen Mosaiken, vielen Segmenten des Lebenswerkes. Die Grafiken spiegeln die individuelle, ausgereifte Geschmackswelt von Gyula Köhegyi. Auf seinen Radierungen, Kupferlichtdrucke, Holzschnitte steht die historische-religiöse-literarische-künstlerische Thematik und als Hauptfaden, die Polarität zwischen Leben und Tod im Vordergrund, welche das Gedächtnis verknüpft ist.

István Lenkey: Graphik und Exlibris in Debrecen von den Kupferstecher-Studenten bis zum zweiten Weltkrieg

Der Artikel stellt die Holz- und Kupferstecher Tätigkeit in Debrecen vor, wo die Studenten eine große Rolle in der Verbreitung dieser Technik spielten. Er folgt auf der Spur auch die Hersteller und Besteller der Exlibris von 18. bis Mitte 20. Jahrhundert.

Nachrichten, Presseschau, Vereinnachrichten.

*Tavaszty Noémi: A Fiú c. grafikája
P1, Ø95 mm*

Minden kedves olvasónknak
áldott szép karácsonyt
és boldog újévet kíván
a KBK vezetőse!

Kőhegyi Gyula linómetszete,
X3/2, 115×35

Tavaszy Noémi linómetszete,
X3/2, Op. 52 (1973), 103×63

Tavaszy Noémi linómetszete,
X3, Op. 168 (1978), 168×80

Salamon Árpád linómetszete, X3/2, Op. 72 (2011), 100×130